

УДК 630*627.3
РЕКРЕАЦІЙНЕ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ НА ПРИКАРПАТТІ,
РЕЗЕРВИ ЙОГО РОЗВИТКУ І ВИКОРИСТАННЯ

І.Ф. Калуцький

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Інтенсивний розвиток рекреації і туризму в останні роки на Прикарпатті створює мотивацію використання значних запасів рекреаційних ресурсів. Для розширення використання лісових рекреаційних ресурсів необхідно використовувати з цією метою не тільки природо-заповідні території, але і залучати до цього користування все більше ліси державних лісогосподарських. Резерви рекреаційного лісокористування тут є значними. Шляхи інтенсифікації використання яких пропонується автором.

Ключові слова: рекреаційне лісокористування, благоустрій лісів, місця відпочинку.

Ліси Українських Карпат, мають важливе екологічне, економічне і соціальне значення. Вони виконують вагомі водорегулюючі, ґрунтозахисні, кліматорегулюючі і рекреаційні функції, є місцем існування багатьох видів флори і фауни та джерелом цінної деревини, харчових і кормових ресурсів. Лісогосподарська галузь є панівним видом господарської діяльності і місцем зайнятості багатьох людей у гірських районах. Сталий розвиток лісового господарства в межах області мав би значний позитивний вплив не тільки на природний баланс і економіку гірського регіону, але й сприяв би покращенню екологічної ситуації на прилеглих рівнинних територіях.

Для збереження типових і унікальних природних комплексів, визначних об'єктів живої і неживої природи, забез-

печення раціонального використання і розширеного використання природних ресурсів в лісах Івано-Франківщини створено велика кількість природо-заповідних територій (понад 450 одиниць) площа яких сягнула 200 тис га. Серед них значні за площею такі як Карпатський національний природний парк (50495 га.), Національний природний парк «Гуцульщина» (32271 га), Галицький національний природний парк (14684,8 га), Національний природний парк «Синьогора» (10866 га), Верховинський національний природний парк (12022,9 га) та Природний заповідник «Горгани» (5344,2 га), в яких проведено екологічне зонування в результаті якого визначено території які можуть використовуватися для рекреації. Крім цього в лісах області збережено велика кількість цінних насаджень які зарезервовані для заповідання на перспективу. Проте ще значна площа лісів області використовується переважно з експлуатаційною метою де проводяться лісозаготівельні роботи, а також лісів непридатних для рекреації без попереднього проведення в них спеціальних лісогосподарських заходів.

Оскільки загальна площа лісів області складає 626 тис. га, то зрозуміло які ще значні резерви для рекреаційного користування тут зберігаються при умові проведення в них спеціальних лісівничих заходів. В держлісгоспах області надбано вже певний досвід по покращенню (благоустрою) лісів для рекреації. Побудовано велика кількість лісових стежок які придатні і використовуються для влаштування туристичних маршрутів, лісових доріг, а також значна кількість інших об'єктів рекреаційного призначення.

В останні роки, коли покращилось життя людей, збільшилась кількість вільного часу, стрімко зростає значення лісу для відпочинку, оскільки урбанізація викликала гостру необхідність в розрядці на природі, а різке збільшення транспортних

засобів зробили ліс широко доступним.

Держлісгоспи області вже зробили досить вагомі кроки, для освоєння рекреаційних лісових ресурсів, використавши стремління більшості рекреантів до оздоровлення та мандрівок, організували цю роботу через лісництва. Такий стан рекреаційного лісокористування, на наш погляд, є дуже позитивним враховуючи те, що дія рекреантів на ліс є екологічно негативною якщо вона неорганізована, а при певній організації з боку лісівників негативний вплив зводиться до мінімуму.

Аналізуючи сучасний стан рекреаційного лісокористування в держлісфонді приходимо до висновку, що цей вид лісокористування, вже зараз, виходить на друге місце по економічному значенню після деревних ресурсів в лісовому господарстві держлісгоспів, а при проведенні ряду ефективних заходів може вийти як основний.

Науковці та практикуючі лісівники нагромадили значний досвід ведення лісового господарства спрямованого на підвищення санітарно-гігієнічних і естетичних властивостей лісів. Покращуючи їх, лісівники враховують кліматичні і природно-історичні особливості свого регіону. Уява про красоту лісових ландшафтів також як і уява про самий відпочинок не залишається постійною. Вона трансформується в залежності від звичаїв суспільства і розвитку його продуктивних сил.

В міру росту продуктивних сил суспільства і окультурення навколишнього середовища люди все частіше повертаються в своїх духовних устремліннях до натуральної природної обстановки. Людина в своїх бажаннях все частіше прямує до природи, але разом з тим вона не хоче залишатися тих зручностей, які відкрила їй цивілізація. Будівництво кемпінгів, мотелів, туристичних стоянок та інших засобів побутового обслуговування в сучасному рекреаційному лісі тісно пов'язано з традиційними лісогосподарськими заходами

щодо підвищення естетичних і санітарно-гігієнічних властивостей деревостанів [5].

Науково-технічна революція, свідками і учасниками якої ми стали, зачепила всі галузі виробництва. Одним із проявів її в лісовому господарстві – широке використання лісів в рекреаційних цілях. Таким чином благоустрій лісів є якісно новим аспектом робіт в лісовому господарстві. Не рахуватися з цим неможливо. Ліс в місцях відпочинку, крім своїх основних функцій давати високоякісну деревину, має мати ще й здатність благодійної емоційної дії на людину. Почуття радості, насолоди має сприяти відпочинку. В основі емоційного відпочинку лежать т.зв. ландшафтні емоції. Природа за допомогою фарб, кольорів, запахів, звуків діє на організм людини. [1].

При формуванні рекреаційних лісів в першу чергу необхідно звертати увагу на раціональне поєднання в них ділянок різної зімкнутості, яка має як естетичне, так і психологічне значення. Регулюючи співвідношення відкритих, на пів закритих і закритих ландшафтів, можна регулювати ступінь дії інсоляції на відпочиваючих.

Спеціалісти вважають, що багатий асортимент деревних порід і кущів, а також раціональне їх поєднання в просторі сприяють відпочинку. Досліджуючи, у різних країнах, закономірність і схильність відпочиваючих до певних деревних порід було виявлено, що в основному перевагу вони віддають змішаним насадженням, на друге місце виходять хвойні насадження і тільки на третьому листяні ліси [1].

Формування стійких з високою декоративністю ділянок лісу досягається проведенням ландшафтних рубань. За допомогою ландшафтних рубань лісівники створюють задані композиції лісопаркових ландшафтів, формують потрібний породний склад і просторову структуру насаджень, висококласні та естетично цінні, життєстійкі лісопаркові ландшафти, покращують декоративні якості і лісо-

патологічний стан спілих дерев, підрос-ту і підліску, проводять благоустрій лісу. Об'єктами ландшафтних рубань є окремі функціональні зони в рекреаційних лісах; наприклад зона інтенсивного відвідування, прогуляночні і туристичні маршрути в зоні помірного відвідування і т.д. В таких зонах ландшафтними рубаннями створюються певні поєднання лісопаркових ландшафтів.

При проведенні ландшафтних рубань здійснюють планування території, реконструкцію і формування складу і структури насаджень, догляд за окремими деревами і кущами. При плануванні території передбачають вирубку дерев і кущів на трасах дорожньо-стежкової мережі, полянах, стоянках для машин та ділянках для розташування рекреаційних споруд і малих архітектурних форм (альтанки, столи з лавами, і таке інше). При реконструкції з метою відновлення лісопаркового ландшафту бажаного типу вирубують в декілька заходів невеликими ділянками (0,05–1 га) ділянки з мало цінних порід (вільха, осика та інші) або насадження, що втратили рекреаційні якості в результаті природного старіння і розпаду. Для формування насаджень вирубують окремі дерева і їх групи, що дозволяє регулювати породний і якісний склад ділянок лісу і узлісь, найкращим чином розташувати дерева в них для створення лісопаркового ландшафту потрібного типу.

Перед лісівниками стоїть складне завдання при догляді за лісом, що використовується для відпочинку, витрачаючи мінімум коштів створити в лісі мікроклімат який би забезпечував комфортні умови для відпочинку в любую пору року.

Догляд за рекреаційним лісом – це цілий комплекс лісогосподарських робіт, який включає лісову меліорацію, очистку від засміченості, посадку, проведення рубок лісогосподарського призначення, благоустрій та ряд інших робіт. Благоустрій

включає створення доріжково-стежкової мережі, обладнання місць для відпочинку та ночівлі, підготовка майданчиків і дров для вогнищ, притулків на випадок негоди, нагромадження різного обладнання (кілочки для наметів, інвентар для влаштування місць ночівлі), благоустрій джерел і джерелець, екологічних стежок, влаштування оглядових майданчиків, ігрових галявин, дитячих лісових майданчиків, автостоянок, сміттєзбірників. Непогано якщо будуть лісові меблі – столи і лави, на яких можна розташуватися з обідом, а також місця особистої гігієни. Все це, звичайно, має бути зроблено так, щоб не був порушений ландшафт, не внесена дисгармонія в природу [2].

В ситуації яка склалася, метою лісового господарства має бути задоволення зростаючих потреб населення в лісовому відпочинку при безумовному забезпеченні не виснажливості лісокористування взагалі і рекреаційного лісокористування зокрема. Вимогою часу є також залучення все нових лісових площ до використання з рекреаційною метою, а це вимагає проведення в них відповідних заходів про які йшла мова вище [3].

Розглядаючи рекреаційне лісокористування, необхідно усвідомити, що це складне, багатостороннє, суперечливе явище, що включає позитивну дію лісу на рекреантів і негативну – рекреантів на ліс, інтереси майбутні і сьогоднішні, прибутки і витрати, соціальну користь і екологічну шкоду.

Рекреаційне лісокористування – це сукупність явищ, що виникають в зв'язку з використанням лісу для туризму і відпочинку. Суть його полягає в двох сторінному зв'язку: впливу лісу на відпочиваючих і відпочиваючих на ліс [6].

Вплив лісу – пасивний, вплив відпочиваючих – активний. В першому випадку мають місце переважно позитивні соціальні, а в другому – негативні екологічні

результати відпочинку в лісі.

Суб'єктами РЛК, є:

- 1) рекреанти (туристи і відпочиваючі);
- 2) підприємства, що обслуговують їх безпосередньо в лісі;
- 3) організації – постачальники рекреантів;
- 4) лісове і лісопаркове господарства.

Таким чином, потрібно розрізнити рекреаційне лісокористування, по-перше, як різновидність замиського відпочинку населення і, по-друге, як сферу обслуговування, що функціонує в лісі і тому на нього впливає.

Добре відомо кожному хто хоч раз бачив рекреаційне місце, влаштоване в лісових угіддях, після вихідного дня або після від'їзду автобуса з неорганізованими туристами. Скільки приходить вивезти сміття, після такого відпочинку. Постійного нагляду і ремонту вимагають лісові меблі інший інвентар та споруди (альтанки, навіси, грибки, та інші.).

Ще більше рекреаційне навантаження несуть ліси які межують з різними підприємствами торгівлі (ресторанами, кафе, кемпінгами), та іншими закладами, що надають послуги рекреантам та населенню. Величина рекреаційного навантаження на лісові екосистеми залежить від кількості рекреантів які користуються послугами цих закладів. Підприємства що обслуговують рекреантів мусять компенсувати, лісогосподарським підприємствам, витрати на підтримання рекреаційних лісів в стані при якому вони не втрачають здатності до самовідновлення, а також на покращення їх рекреаційних властивостей. Величина такої плати може бути встановлена в залежності від площі та стадій деградації насаджень.

Плата за рекреаційне лісокористування повинна перераховуватись на рахунок лісогосподарського підприємства і використовуватись ним тільки на відновлення та покращення рекреаційних властивос-

тей таких лісів, підвищення їх стійкості та естетичної привабливості, а також на обладнання рекреаційних зон відповідним обладнанням яке сприяло б зменшенню рекреаційних навантажень на ґрунт та рослинність (влаштування стежок, містків, навісів, альтанок, туалетів, столів з лавками, місць для вогнищ та ін.).

Однією з проблем рекреаційного лісокористування є відсутність перспективного планування щодо збільшення площ рекреаційних лісів за рахунок будівництва доріг, меліорації, благоустрою та відповідного облаштування лісових угідь які до цього не використовувалися в таких цілях.

Дослідження використання елементів благоустрою в лісах нами проводились в Західній частині північно-східного мегасхилу Українських Карпат, що представлений лісами Болехівського держлісгоспу найбільша частина яких розташована в районі Сколівських Бескидів, середня висота місцевості тут від 700–900 м, але окремі вершини досягають висоти більше 1000 м крутизна схилів основних хребтів – 15–35°. Центральній частині південно-східного мегасхилу Українських Карпат, що представлений лісами Делятинського держлісгоспу, розташованих в районі Скибових Карпат в межах висот 1150–1800 м переважно на схилах крутизною 25–45° та Східній частині північно-східного мегасхилу Українських Карпат представлений лісами Верховинського держлісгоспу верхня частина гір на висотах 1400–1600 м з крутизною схилів – 10–40°.

Анкетне опитування проведене в Болехівському, Делятинському та Верховинському держлісгоспах у 2002 р. дало можливість встановити, що при загальній площі земель лісового фонду в цих держлісгоспах 93,4 тис. га, тільки 37,9 тис. га або 40,5 % використовувалися для рекреації. Анкетним опитуванням проведеним в 2012 році виявлено, що загальна площа

земель лісового фонду за десять років в цих держлісгоспах зменшилася на 3329 га (після останнього лісовпорядкування), проте площа рекреаційних лісів збільшилася на 15,3 %.

Цього вдалося досягнути, як вважають спеціалісти лісового господарства, завдяки проведенню відповідних лісгосподарських заходів по благоустрою лісів. Цілий комплекс лісгосподарських робіт який здійснюється в лісах для виконання ними відповідних функцій, а також будівництво та утримання в належному стані рекреаційних зон потребує значних фінансових та матеріальних витрат, тому актуальним є питання узаконити плату за рекреаційне лісокористування. Назріла необхідність затвердити урядом нормативи такої плати.

За останні десять років, як видно з табл. 1, зросла доля рекреаційних лісів в Болехівському та Делятинському держлісгоспах відповідно на 22 % та 32 %. У значній мірі, на збільшення площі рекреаційних лісів, в цих держлісгоспах, вплинуло будівництво мисливських і туристичних стежок, кількість яких збільшилася, в Делятинському держлісгоспі досягла 226 км та Болехівському 75 км. У Верховинському держлісгоспі де за цей період побудо-

вано тільки 2 км стежок, відповідно доля рекреаційних лісів зменшилася.

Кількість лісів які використовуються для відпочинку залежить також від кількості доріг в них. За останні п'ять років (2007–2011 рр.) в Болехівському держлісгоспі побудовано 17,3 км, та Делятинському 17,8 км лісових доріг, а Верховинському тільки 5,7 км, що вплинуло на рекреаційне лісокористування в цьому держлісгоспі.

Особливе місце в Болехівському та Делятинському держлісгоспах приділяється благоустрою в лісах шляхом облаштування зон відпочинку. В Болехівському держлісгоспі створено шість рекреаційних зон, зокрема, в кв. 14 і кв. 15 Полянницького лісництва, дві зони відпочинку. У кв. 9 Болехівського лісництва в Сукільському лісництві в кв. 5 та Козаківському лісництві – по одній. У Делятинському держлісгоспі обладнано сім рекреаційних зон, зокрема в урочищах «Лукашева Ленія» та «Пеньки» (кв. 19 і кв. 11 Майданського лісництва), урочищі «Лісок» (кв. 14 Біло-Ославського лісництва), урочищі «Цілюще джерело» (кв. 41 Любіннянського лісництва), урочищі «Левущик» (кв. 19 Микуличанського лісництва), урочищі «Кам'янка» (кв. 10 Дорівського лісництва) та урочищі «Парк Слави» (кв. 52 Зарічанського лісництва).

Таблиця 1

Площа земель лісового фонду та доля лісів, які використовуються в Болехівському, Делятинському та Верховинському держлісгоспах в рекреаційних цілях (2002–2012 рр.)

№ з/п	Площа та об'єкти благоустрою	Рік	Держлісгоспи			Всього
			Болехівський	Делятинський	Верховинський	
1	Загальна площа, га	2002	30065	30236	33098	93399
		2012	25178	30463	34656	90070
	в т.ч. використовується для рекреації, га	2002	7828	16117,4	13945	37890,4
		2012	12078	25769	11920	49767
	% рекреаційних лісів	2002	26	53,3	42	40,5
		2012	48	85	34,4	55,8

		Наявність окремих об'єктів благоустрою, в т.ч.:				
2	Навіси, шт.	2002	11	32	8	46
		2012	10	19	2	31
	Альтанки, шт.	2002	10	42	16	58
		2012	23	28	19	70
	Столи і лавки, ком.	2002	131	170	50	321
		2012	124	63	53	240
	Містки, шт.	2002	20	24	16	56
		2012	32	50	10	92
	Спорт. площадки	2002	5	13	3	19
		2012	6	14	3	23
	Джерела води	2002	21	76	28	119
		2012	27	29	9	65
	Схеми, аншлаги, мангали шт.	2002	63	178	45	276
		2012	85	180	47	312
	Інші об'єкти, шт.	2002	73	116	30	217
		2012	184	152	116	452
	Всього об'єктів малих арх. форм	2002	334	651	196	1181
		2012	491	535	259	1285
3	Стежки, км	2002	42	202	99	293
		2012	75	226	101	402

Відпочинкові зони в більшості складаються із навісів від дощу, альтанок, столів з лавами, місць для вогнища, місць для наметів, містків, впорядкованих джерел води, стоянок для автомашин, туалетів

та інші (рис. 1). Всі такі зони відпочинку огорожені та забезпечені відповідними інформаційними матеріалам, а також аншлагами.

Рис. 1. В урочищі «Добромирецький»

Біля с. Бистриця створено рекреаційне місце Максимецького лісництва Надвірнянського держлісгоспу. Для відвідувачів обладнано навіси від дощу, великі та малі альтан-

ки, столи з лавами, декілька місць для розкладання вогню, влаштовано джерела води, стоянки для транспорту та інш. Одночасно тут можуть відпочивати до 60 рекреантів.

За даними прес служби обласного управління лісового і мисливського господарства в лісах держлісгоспів є в наявності біля 150 таких відпочинкових зон із пропускнуою спроможністю 3344 чол./день (приклади на рис. 1–3). Крім цього біля автодороги Івано-Франківськ – Богородчани – Надвірна в урочищі «Діброва» Солотвинського держлісгоспу розташоване ДП «Лісекоцентр» з пропускнуою спроможністю максимального одноразового рекреаційного навантаження 250 чол./день. Десятинський держлісгосп практикує здавати в оренду рекреаційним закладам зони відпочинку, зокрема, в урочищі «Площа» Любіжнянського лісництва місце відпочинку «Цілюще джерело».

Проведеним анкетним опитуванням в лісництвах держлісгоспів обласного управління лісового господарства вияв-

лено, що кількість відпочинкових рекреаційних зон за десять років збільшилася майже в десять разів. Залишається актуальним питання утримання рекреаційних місць в екологічно чистому стані, оскільки фактичні витрати на утримання в середньому одного такого рекреаційного місця в літній період складають біля 800 грн. в місяць (у діючих цінах на серпень 2012 р.).

Як видно з результатів анкетного опитування найбільше сезонне рекреаційне навантаження в лісництвах держлісгоспів припадає на літо і осінь, менше на зиму і весну, але в лісництвах Болехівського і Десятинського держлісгоспів рекреаційне навантаження більш рівномірно розподілено по сезонах ніж в Верховинському де рекреаційне навантаження зосереджено тільки на в літні місяці.

Рис. 2. Місце відпочинку у Болехівському лісництві

Поблизу м. Болехів на автодорозі Болехів-Стрий влаштовано рекреаційне місце Болехівського лісництва Болехівського держлісгоспу. У столітньому дубово-буковому лісі встановлено п'ять альтанок, місця для розведення вогню, влашто-

вано спортивний майданчик та місце для стоянки транспорту та інші споруди. На цій території може одночасно відпочивати до 60 рекреантів.

Аналізуючи склад лісів які використовуються для рекреації можна зробити

висновок, що це насадження в основному віком від 45 до 80 років, відносно повною в середньому 0,7, в більшості Іа бонітету. За складом насаджень рекреаційні ліси держлісгоспів в більшості своїй є змішаними, але в окремих лісництвах це чисті смерекові, ялицеві чи букові деревостани, переважно прості одноярусні насадження.

Найбільш розповсюдженим видом рекреації в лісництвах держлісгоспу є піший і автомобільний вид, добувна рекреація (збирання ягід, грибів), екскурсії та туризм.

Вивчаючи вплив рекреаційного лісокористування на лісові екосистеми в лісництвах зазначених держлісгоспів нами виявлено, що рекреаційні навантаження ще дуже незначні, не виявлено ділянок із зниженим або пошкодженим підліском і

підростом більше 50 % та витоптуванням по площі більше 20 %. Не виявлено навіть слабого знищення або пошкодження до 10 % підросту та витоптування до 3 % крім Полянницького лісництва Болехівського держлісгоспу де виявлено таке пошкодження на площі 6 га інтенсивністю до 13 % в результаті рекреаційного навантаження у виді витоптування туристами.

На березі р. Білий Черемош розташоване рекреаційне місце Яловичорського лісництва Гринявського держлісгоспу. Мисливський будинок на території рекреаційного місця зі всіма зручностями, кухнею та місцями для ночівлі на 8 чол. На території встановлено альтанки, столи з лавами, влаштовано стоянку для автотранспорту, місця розкладання вогню та розбиття наметів, інші лісові меблі.

Рис. 3. Рекреаційне місце у с. Яловичора

Серед рекреантів які користуються рекреаційними послугами в лісництвах держлісгоспу переважають рекреанти віком від 25 до 40 років, рекреанти віком понад 40 років відвідують ліси в переважній більшості в літній та осінній періоди року. Середня тривалість перебування рекреантів в лісі складає від 8 до 10 год. Необхідно відзначити, що більшість лісництв вже

можуть забезпечити більш тривале перебування певної категорії рекреантів.

Як видно з приведених даних анкетних опитувань (хоча зрозуміло, що дані є приблизними) в держлісгоспах є більше туристичних маршрутів ніж в даний час використовуються або які використовуються частково, що є резервом, але вже підготовленим і при зростанні рекреаційного на-

вантаження вони можуть бути задіяні.

Вивчення маршрутів в натурі дало можливість внести в них певні зміни та розробити додаткові заходи які дадуть можливість, як ми вважаємо, покращити і вдосконалити рекреаційне лісокористування в держлісгоспах.

Приведений аналіз свідчить, що в держлісгоспах є значні резерви рекреаційного лісокористування та всі необхідні умови його інтенсифікації.

На основі досліджень впливу лісогоподарських заходів на рівень рекреаційного використання лісових ландшафтів держлісгоспів пропонується:

- розробити лісогоподарські заходи щодо покращення рекреаційних властивостей лісів, планування цієї діяльності здійснювати в рамках лісництв з врахуванням екологічних і лісорослинних умов;
- планування будівництва та утримання дорожно-стежкової системи в лісах області провести на перспективу не менше ніж на 20 років;
- розробити комплекс заходів по збереженню біорізноманіття;
- планування інтенсифікації використання рекреаційних ресурсів пов'язувати із використанням інших корисних властивостей лісів;
- розробити моделі (склад необхідного обладнання) рекреаційних місць відпочинку на туристичних маршрутах та системи оплати за їх використання;
- при плануванні розвитку рекреації в лісах області враховувати думку і побажання громадськості щодо ведення лісового господарства на модельних рекреаційних територіях;
- розробити перелік критеріїв і індикаторів за якими можна оцінювати рівень ведення лісового господарства та лісокористування для лісогоподарського підприємства і їх застосування при проведенні моніторингу;
- визначити норми користування на базі прогнозу динаміки лісового фонду

і визначення варіантів ведення лісового господарства і лісокористування при різних видах екологічних обмежень, економічних вимог і соціальних умов;

- розробити умови передачі в оренду туристичним організаціям та рекреаційним закладам місць відпочинку, в лісах області, для їх раціонального використання за призначенням;

- організувати навчання спеціалістів лісового господарства і лісокористувачів особливостям ощадливого використання та збереження лісових рекреаційних ресурсів.

Висновки. «Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат», підписанням якої Україна задекларувала дотримання європейських підходів в управлінні територіями, передбачено здійснити в найближчий період перехід на принципи екологічно збалансованого управління лісами та оптимізацію лісокористування на засадах сталого ведення лісового господарства. При цьому, слід відмітити, що такий перехід неможливий без постійного наукового супроводу всього комплексу як лісогоподарських робіт так і різних форм користування лісовими ресурсами в тому числі і рекреаційними.

Приймаючи до уваги те, що ліси України (тим більше гірські ліси Карпат) виконують переважно екологічні (водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні), естетичні, виховні та інші функції і мають обмежене лісозаготівельне значення, необхідно інтенсивніше залучати до користування їх рекреаційний потенціал.

Болевський та Делятинський держлісгоспи в рекреаційному лісокористуванні мають вагомні напрацювання, створена відповідна рекреаційна інфраструктура і зроблено певні кроки для організаційного оформлення рекреаційного лісокористування є напрацювання з органами влади. Проведено калькулювання витрат на рекреацію та пропонуються відповідно ціни за рекреаційні послуги.

Досвід цих держлісгоспів потребує вивчення і розповсюдження в інших держлісгоспах. Ми думаємо настав час вести мову і наукове обґрунтування створення системи наскрізних туристичних шляхів «Лісами Прикарпаття» з виходом по окремих з них на сусідні області, а може і країни. Вважаємо, що врахування виявлених нами тенденцій щодо розширення рекреаційних лісів на значно більші території держлісфонду можуть послужити розробці пілотного проекту для впровадження в системі обласного управління лісового та мисливського господарства.

Визнаючи те, що стале ведення лісового господарства є результатом балансу між екологічною сталістю (біорізноманіття), екологічною сталістю (повна вартість лісу) та соціальною сталістю (участь). Дане опрацювання результатів анкетних опитувань спрямоване на одержання очікуваних довготермінових результатів, а саме: підтримати функції лісу, підвищити продуктивність лісових товарів та послуг; збільшити внесок лісів до соціально-економічного розвитку та захисту ландшафтів, покращити економічний стан місцевого населення.

Література

1. Бобров Р.В. Благоустройство лесов / Р.В. Бобров. – Москва : Лесная промышленность, 1977. – 192 с.
2. Бондаренко В.Д. Ліс і рекреація в лісі / В.Д. Бондаренко, О.І. Фурдичко. – Львів, 1994. – 232 с.
3. Генсирук С.А. Рекреационное использование лесов. / Генсирук С.А., Нижник М.С., Возняк Р.Р. Киев. – «Урожай». – 1987. – с.247.
4. Голубчак О.І. Екологічні проблеми лісів Івано-Франківщини. // Голубчак О.І., Калущький І.Ф / Науковий вісник. Укр. ДЛТУ. – Львів. – 2004. Вип.. 14.3 -С. 247-252
5. Калущький І.Ф. Особливості покращення рекреаційного використання лісових ландшафтів Прикарпаття. / Калущький І.Ф., Запоточний М.М. – Науковий вісник. Збірник науково-технічних праць. Вип.. 16.2.-Львів.-2006.-С 12-19.

6. Тарасов А.И. Рекреационное лесопользование. М.- Агропромиздат.- 1986. с.177.

7. Середін В.І. Ліс база відпочинку. / Середін В.І., Парпан В.І. Ужгород. – 1988. – с.110.

Kalutskiy I.F. RECREATIONAL FOREST USE IN THE PRECARPATHIAN REGION, THE RESERVES OF ITS DEVELOPMENT AND USE. *The intensive development of the recreation and tourism in the Precarpathian region in the last years creates the motivation to use the considerable reserves of the recreation resources. For the broadening of the forest recreational resources use it is necessary not only to make use of nature reserves but also to draw more forests of the state forest department. The ways to intensify the use of them are offered by the author.*

Keywords: recreational forest use, arrangement of forest, recreation facilities.

Калущький І.Ф. РЕКРЕАЦИОННОЕ ЛЕСОПОЛЬЗОВАНИЕ НА ПРИКАРПАТЬЕ, РЕЗЕРВЫ ЕГО РАЗВИТИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ. *Интенсивное развитие рекреации и туризма в последние годы на Прикарпатье создает мотивацию использования значительных запасов рекреационных ресурсов. Для расширения использования лесных рекреационных ресурсов необходимо использовать с этой целью не только природно-заповедные территории, но и задействовать в этом использовании все больше леса государственных лесохозяйственных предприятий. Резервы рекреационного лесопользования здесь значительные. Пути интенсификации использования которых предлагается автором.*

Ключевые слова: рекреационное лесопользование, благоустройство лесов, места отдыха.